

[Formanden.]

„Er ministeren opmærksom på den forringelse af kommunernes likviditet, som den sene udbetaling af refusionsbeløbene af de sociale udgifter udgør, og agter ministeren at foretage sig noget i den anledning?“

Medlem af folketinget Rigmor Christensen har meddelt mig, at hun ønsker til indenrigsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren overveje, hvorvidt det bør pålægges sygehusene at oprette en ulykkesforsikringsordning med henblik på at sikre erstatning til de patienter, der — på grund af fejl ved sygehusenes materiel — påføres skader, der ikke dækkes af sygehusenes ansvarsforsikring?“

Disse spørgsmål vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Medlem af folketinget Kampmann har meddelt mig, at han ønsker til ministeren for offentlige arbejder at stille følgende spørgsmål:

„I hvilket omfang vil de ifølge pressemeddelelser fremkomme oplysninger om en betydelig udvidelse af Billund lufthavn påvirke planerne om etableringen af en jysk storlufthavn ved Hammel?“

Dette spørgsmål vil blive optaget på dagsordenen for tingets spørgetid efter spørgetiden onsdag den 22. d. m.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 17. november, kl. 10 med følgende dagsorden:

1) *Første behandling af:*

Forslag til lov om offentlighed i forvaltningen [af Ib Thyregod m. fl.].

2) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om ændring af lov om almindelig omsætningsafgift [af Henry Christensen m. fl.].

3) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg i henhold til folketingsbeslutning af 16. november 1967 til modtagelse af oplysninger angående arbejdet med rationalisering af statsadministrationen.*

Mødet hævet kl. 15⁴⁹.

25. møde.

Fredag den 17. november kl. 10.

Formanden: Medlem af folketinget Vestergaard Poulsen har meddelt mig, at han ønsker til arbejdsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Finder ministeren det rimeligt i en tid med store vanskeligheder for erhvervslivet, at direktoratet for arbejdstilsynet da har forhøjet sine gebyrer for kedel- eftersyn med ca. 150 pct.?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Den første sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om offentlighed i forvaltningen [af Ib Thyregod m. fl.].

(Lovforslaget (nr. 36) findes i tillæg A, sp. 1365, fremsættelsen i tidenden sp. 938).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Justitsministeren (K. Axel Nielsen): Det spørgsmål, det foreliggende forslag til lov om offentlighed i forvaltningen vedrører, var sidst til behandling i det høje ting i

[Justitsministeren.]

foråret 1964 i forbindelse med forhandlingerne om forslag til lov om partsoffentlighed i forvaltningen. Baggrunden for dette lovforslag var som bekendt den betænkning om offentlighed i forvaltningen, der året før var blevet afgivet af offentlighedskommissionen, som fremlagde to lovudkast, nemlig et om offentlighed i forvaltningen og et om partsoffentlighed i forvaltningen.

Mens der i kommissionen var enighed, bortset fra visse detaljer, om det udarbejdede udkast til lov om partsoffentlighed i forvaltningen, delte kommissionen sig med hensyn til spørgsmålet om indførelse af almindelig offentlighed i et flertal på 11 medlemmer og et mindretal på 9 medlemmer. Flertallet fandt, at der ikke var tilstrækkelig grund til gennemførelse af en så gennemgribende reform, og at de ulemper, den ville medføre, og de vanskeligheder, der ville knytte sig til den nærmere tilrettelæggelse af ordningen, var større end de goder, den måtte indebære, medens mindretallet mente, at de grunde, der taler for offentlighed, havde en sådan vægt, at modhensynene burde vige.

Et medlem af mindretallet, nuværende højesteretsdommer Helga Pedersen, der var venstres repræsentant i kommissionen, mente dog, at man i første omgang alene burde gennemføre en lov om partsoffentlighed og derefter på grundlag af de indhøstede erfaringer senere gennemføre et almindeligt offentlighedsprincip.

Som det vil huskes, fandt regeringen det ikke rigtigt at søge mindretallets forslag gennemført, men fremsatte alene forslag til lov om partsoffentlighed i forvaltningen. I sin fremsættelsestale vedrørende dette lovforslag fremhævede den daværende justitsminister imidlertid, at mindretalsforslaget efter regeringens opfattelse fortjente overvejelse, men at spørgsmålet om en gennemførelse heraf burde sættes i bero, dels fordi man i Norge overvejer at indføre offentlighed i forvaltningen og i Sverige var i gang med en revision af den gældende ordning, dels fordi det næppe var rigtigt at afgøre spørgsmålet om offentlighed uden nogen viden om, hvorledes lovgivningen om partsoffentlighed ville virke i praksis.

Under forhandlingerne om det nævnte lovforslag i det høje ting var der, tror jeg

jeg har lov at sige, i alt væsentligt enighed om i første omgang at nøjes med gennemførelse af partsoffentlighed i forvaltningen. Fra forskellig side blev der imidlertid ydret ønske om at få indsat en revisionsbestemmelse i lovforslaget med henblik på at sikre, at det høje ting inden for en kortere tid gjordes bekendt med, hvorledes loven om partsoffentlighed havde virket, bl. a. til brug for overvejelserne om, hvorvidt og eventuelt fra hvilket tidspunkt offentlighed i forvaltningen burde indføres. Den daværende justitsminister erklærede sig rede til at tiltræde et ændringsforslag, hvis der var et almindeligt ønske derom. Ja, ministeren sluttede med at udtale — jeg citerer —:

„Det er et rent praktisk spørgsmål: skal vi vælge 3 eller 5 år? Det kan vi diskutere i udvalget.“ (Folketingstidende 1963-64, sp. 4825).

I udvalget var der enighed om at vælge en periode på 5 år, idet man med justitsministerens tilslutning fremsatte forslag om indføjelse af den bestemmelse, der nu findes i partsoffentlighedslovens § 12, stk. 5, hvorefter forslag om revision af loven skal fremsættes for folketinget i folketingsåret 1969-70.

På denne baggrund må det være berettiget at gå ud fra, at forslagsstillerne har særlige grunde til ikke længere at være tilfredse med at afvente udløbet af den periode, man dengang enedes om. Formålet med fremsættelsen af det foreliggende lovforslag kan jo ikke være blot at minde regeringen om den nævnte revisionsbestemmelse. I sin åbningstale nævnte statsministeren jo netop, at regeringen har taget skridt til at få belyst, hvorledes partsoffentlighedsloven har virket i praksis, og at regeringen, når resultatet af denne undersøgelse foreligger, for sit vedkommende vil tage stilling til spørgsmålet om indførelse af almindelig offentlighed i forvaltningen.

Det var derfor med forventning, jeg satte mig til at læse det fremsatte lovforslag og bemærkningerne dertil, idet jeg regnede med at finde nye forslag og synspunkter, der kunne begrunde fremskyndelsen af revisionen. Forslagsstillerne må have mig undskyldt, når jeg siger, at jeg ærlig talt blev noget skuffet. Selve lovforslaget er — som forslagsstillerne selv gør opmærksom på — med en enkelt undtagelse identisk med offentlighedskommissionens lov-

[Justitsministeren.]

udkast fra 1963, og bemærkningerne til lovforslaget er ligeledes et genoptryk af kommissionens bemærkninger til sit lovudkast. Det siges ganske vist indledningsvis i bemærkningerne, at der er foretaget forskellige ajourføringer; men der er da vist ikke foretaget nogen konsekvent gennemarbejdning. Navnlig kan jeg ikke frigøre mig for det indtryk, at forslagsstillerne ikke har været helt opmærksomme på, at reglerne i den gældende partsoffentlighedslov på en række punkter adskiller sig fra bestemmelserne i §§ 6 og 7 i kommissionsudkastet — for det er da vel ikke forslagsstillerens mening, at vi skal vende tilbage til offentlighedskommissionens partsoffentlighedsregler, der giver parterne en noget svagere stilling end partsoffentlighedsloven? Jeg tænker her på partsoffentlighedslovens § 3, hvorefter bestemmelser om tavshedspligt — og ikke blot bestemmelser i straffeloven og tjenestemandsløven som efter kommissionsudkastets § 7 — ikke begrænser pligten til at meddele oplysninger. Jeg tænker endvidere på partsoffentlighedslovens § 8, der giver en part adgang til at forlange sagens afgørelse udsat, indtil han har haft adgang til at gøre sig bekendt med dokumenterne. Denne bestemmelse findes ikke i kommissionsudkastet.

Heller ikke i fremsættelsestalen forekommer det mig at forslagsstillerne fremkommer med afgørende nye synspunkter. Det anføres her som det første, at partsoffentlighedsloven nu har været i kraft i flere år. Forslagsstillerne tager nu munden lidt for fuld, når det siges, at loven har været gældende i 4 år, idet den jo først trådte i kraft den 1. oktober 1964. Derefter oplyses det med en henvisning til en artikel af fuldmægtig Jan Hinze, at loven har virket tilfredsstillende i skattesager.

Om den almindelige offentlighed fremhæves det bl. a. — og det er nyt for mig — at indførelse af offentlighedsprincippet også vil være af betydning for rationaliseringen af statens administration. Vi kan alle være enige om at betragte en rationalisering som særdeles ønskelig. Jeg må imidlertid indrømme, at jeg har lidt svært ved at se en forbindelse mellem offentlighed og rationalisering; men det er jo muligt, at forslagsstillerne kan belyse det lidt nærmere. Rent

umiddelbart må man dog synes, at hvis en offentlighedsordning benyttes i noget videre omfang af befolkningen, vil den betyde forøget arbejde for administrationen og besværliggørelse af dens virksomhed. Det var man da også inde på i kommissionen. Jeg henviser her til betænkningen side 48.

Nu kan man naturligvis sige, at selv om lovforslaget ikke indeholder noget nyt, er dette vel ikke i sig selv noget argument for ikke at gennemføre det, tværtimod måske. Vi har jo det omfattende materiale til belysning af spørgsmålet, der blev fremlagt i offentlighedskommissionens betænkning, som bl. a. indeholder udtalelser fra samtlige ministerier om offentlighed i forvaltningen.

Hvorfor kan vi ikke på dette grundlag træffe afgørelse om indførelse af offentlighedsprincippet, kunne man spørge. En af grundene til, at regeringen i 1964 ikke fandt at kunne stille forslag om gennemførelse af almindelig offentlighed i forvaltningen, var som nævnt, at man fandt det ønskeligt at afvente resultatet af de overvejelser af problemerne omkring offentlighedsspørgsmålet, der var i gang i Norge og Sverige.

De sagkyndige udvalg i disse lande har nu afgivet betænkning om de nævnte spørgsmål. Den norske forvaltningskomité foreslog i sin betænkning af 1958, at der indførtes almindelig offentlighed i forvaltningen; det norske justitsdepartement fandt imidlertid, at spørgsmålet burde overvejes nærmere, og der nedsattes i 1964 et særligt udvalg med henblik herpå. Dette udvalg går i sin betænkning imod indførelse af et almindeligt offentlighedsprincip og tilråder i stedet en gradvis videreudvikling af de regler og den praksis, man i dag har om offentlighed og information i forvaltningen. I overensstemmelse med sit kommissorium har udvalget dog udarbejdet udkast til lov om offentlighed i forvaltningen. Den svenske betænkning beskæftiger sig navnlig med spørgsmålet om en revision af de bestemmelser, der gør undtagelser fra offentlighedsprincippet. De nævnte betænkninger indeholder adskillige tankevækkende synspunkter om en række af de centrale problemer i forbindelse med en lovgivning på dette område, og dette materiale stiller i et vist omfang offentlighedskommissionens lovudkast i et nyt lys. Jeg skal nævne nogle af de vigtigste punkter.

[Justitsministeren.]

Hovedspørgsmålet i forbindelse med en gennemførelse af offentlighed i forvaltningen er, om man skal blive stående ved offentlighedskommissionens forslag, hvorefter enhver dansk statsborger har adgang til at se dokumenterne i de sager, der nærmere angives i begæringen, eller om man skal gå videre og som i Sverige give enhver adgang til gennem eftersyn af journaler m. v. at skaffe sig oplysninger om, hvilke sager der er til behandling i eller afgjort af et forvaltningskontor, og til at blive gjort bekendt med akterne. Jeg er enig med forslagsstillerne i, at man i hvert fald ikke bør gå længere end offentlighedskommissionens forslag, og jeg kan oplyse, at det norske udvalg har indtaget samme standpunkt.

Det er klart og naturligvis også erkendt af forslagsstillerne, at offentlighedsprincippet selv i denne form ikke kan gennemføres uden begrænsninger. Der må åbnes mulighed for at undtage dokumenter, eventuelt samtlige dokumenter i visse sager, når dette er påkrævet af hensyn til beskyttelse af andre væsentlige interesser. Sådanne undtagelsesbestemmelser kan i lovteknisk henseende udformes på forskellig måde. Man kan overlade afgrænsningen af, hvilke dokumenter der kan undtages, til konkret afgørelse i henhold til mere almindeligt holdte bestemmelser i lovtæksten — bestemmelser, som indeholder en beskrivelse af de hensyn, der skal indgå i afvejningen — eller man kan forsøge at foretage en detaljeret opregning af dokumenter og sagstyper, der ikke er undergivet offentlighed. Spørgsmålet om valget mellem disse lovtekniske alternativer, mellem hvad man har kaldt standardprincippet og enumerationsprincippet, har navnlig været drøftet indgående i forbindelse med arbejdet i den svenske offentlighedskommission. Nu er der vel ingen tvivl om, at der ikke her er tale om et enten-eller; men på baggrund af den diskussion, der har været ført, tør jeg ikke sige, om den kombination af de to regeltyper, der har fundet udtryk i det foreliggende lovforslag, rammer det rigtige.

Af andre spørgsmål skal jeg blot kort nævne forholdet mellem kravet om offentlighed og den tavshedspligt, der påhviler personer, som virker i det offentliges tjene-

ste, samt spørgsmålet om, hvorvidt der er behov for at gennemføre særlige regler til beskyttelse af den, hvis interesser kan være til hinder for, at oplysningen meddeles. Da vi i justitsministeriet havde sat os ind i dette nye materiale, fandt vi det ønskeligt allerede på nuværende tidspunkt at gennemføre en ny undersøgelse af offentligheds-spørgsmålet til brug for forberedelsen af det lovforslag, der efter partsoffentlighedslovens § 12 skal fremsættes i folketingsåret 1969-70. Som jeg tidligere har redegjort for, var det jo meningen med revisionsbestemmelsen i § 12, at man til sin tid skulle se på, hvorledes partsoffentlighedsloven havde virket i praksis. Justitsministeriet har derfor iværksat en undersøgelse af, hvorledes parts-offentlighedsloven har virket i praksis, ikke blot på skatteområdet, men på alle forvaltningsområder. Samtidig har vi anmodet samtlige ministerier om at fremkomme med eventuelle supplerende bemærkninger til de tidligere afgivne udtalelser, dels med hensyn til spørgsmålet om indførelse af et almindeligt offentlighedsprincip i forvaltningen, dels med hensyn til det af offentlighedskommissionen udarbejdede lovudkast.

Selv om jeg er sympatisk stemt over for tanken om at give borgerne større adgang til at gøre sig bekendt med, hvad der foregår i den offentlige forvaltning, vil det efter min mening ikke være rigtigt at tage stilling til spørgsmålet om, hvorvidt der bør indføres et almindeligt offentlighedsprincip i forvaltningen, og hvorledes reglerne herom i givet fald bør udformes, før resultatet af den iværksatte undersøgelse foreligger, og før der har været fornøden tid til grundigt at overveje de synspunkter, der er kommet frem i de norske og svenske betænkninger.

Gennemførelse af et almindeligt offentlighedsprincip i forvaltningen vil være en meget vidtgående administrativ reform; netop derfor bør vi ikke tage stilling til den på et utilstrækkeligt grundlag. Uanset dette har jeg dog ikke noget imod, at der ned sættes et udvalg, der kan drøfte de problemer, som lovforslaget rejser, og følge det arbejde, der foregår. Jeg er naturligvis parat til at stille det materiale, der allerede foreligger, til disposition og til at redegøre for, hvorledes den iværksatte undersøgelse skrider frem.

Ordføreren for forslagsstillerne (Ib Thyregod): Jeg vil gerne til indledning takke justitsministeren for det positive standpunkt, som han dog til sidst tog til det lovforslag, de tre partier her har fremlagt for folketinget.

Som jeg allerede har redegjort for det i min fremsættelsestale, var situationen den, at i den kommissionsbetænkning, som danner grundlaget for lovforslaget, var der en forskel i opfattelsen af dette spørgsmål, idet de tre partier mente, at der burde indføres fuld offentlighed i forvaltningen, mens omvendt socialdemokratiets repræsentant gik ind for alene gennemførelse af partsøffentlighed, og det er, som om denne forskel i opfattelserne hos kommissionen stadig væk hænger ved i justitsministerens udtalelser her i dag, idet de jo rettede sig mod forskellige spørgsmål, bl. a. detailspørgsmål, som vel næppe kan være afgørende.

Der blev mindet om, at vi i sin tid i forbindelse med gennemførelse af lovforslaget om partsøffentlighed gik ind for en revisionsbestemmelse på 5 år, og det er rigtigt; det fremgår jo af loven om partsøffentlighed, at der skal foretages revision af den efter en 5-årig periode. Men som justitsministeren rigtigt citerede fra Folketingstidende, var dette jo et rent praktisk spørgsmål. Den daværende justitsminister sagde udtrykkelig, at man kunne vælge 3 eller 5 år, det var et praktisk spørgsmål. Situationen er altså den, at vi for vort vedkommende i overensstemmelse med den principielle opfattelse, vi har af disse spørgsmål, mener, at de erfaringer, man nu har fået i den 3 års periode, som er forløbet, er tilstrækkelige til, at folketinget kan tage stilling til disse spørgsmål — naturligvis suppleret med de oplysninger, justitsministeren kan give de folketingsudvalg.

Så sagde justitsministeren, at statsministeren havde nævnt spørgsmålet i sin trontale og sagt, at man ville indhente erklæringer fra ministerierne vedrørende spørgsmålet om, hvorledes partsøffentlighedsloven havde virket. Det er rigtigt, at det blev nævnt i trontalen; men baggrunden herfor er formentlig, at de tre partier allerede nogen tid forinden havde bebudet et lovforslag vedrørende disse spørgsmål.

Justitsministeren var noget skuffet over, at lovforslaget var identisk med offentlighedskommissionens lovudkast. Det stand-

punkt forstår jeg egentlig ikke helt. For det første er der jo sket det, som også fremgår af lovforslaget, at der er foretaget visse ajourføringer: love, som er blevet ændret i mellemtiden, er blevet ført à jour i bemærkningerne. Endvidere er der også en forskel med hensyn til offentlighedskommissionens forslag; det drejer sig om et problem, som justitsministeren ikke kom ind på, så vidt jeg forstod, nemlig spørgsmålet om, hvorvidt embedsansættelser skulle være inde under eller ikke inde under offentligheds-kriteriet.

Vi mener, at loven om partsøffentlighed har virket tilfredsstillende, og det gælder ikke alene på skatteområdet. Justitsministeren siger, at man nu indhenter udtalelser fra ministerierne herom, og det er naturligvis udmærket. Men vi har jo allerede i betænkningen en række udtalelser fra de forskellige ministerier også vedrørende spørgsmålet om fuld offentlighed, og disse udtalelser går i det store og hele ind for, at der med visse begrænsninger kan gennemføres offentlighed i forvaltningen.

Jeg tror også, man må sige, at loven om partsøffentlighed ikke har skabt de administrative vanskeligheder, som man var bange for. Der kom visse henvendelser, bl. a. fra børneværnskredse og fra kommunal side, vedrørende partsøffentlighedsloven; men det er mit indtryk efter den debat, der har været om disse spørgsmål siden, at disse vanskeligheder ikke har vist sig noget videre i praksis. Det samme må formentlig også komme til at gælde en lovgivning om offentlighed i forvaltningen.

Hvis man ser på den omtale, som lovforslaget har fået — og her tænker jeg ikke på justitsministerens alene, men også på den modtagelse, som lovforslaget har fået i presse og offentlighed — må man bemærke, at modtagelsen faktisk har været positiv. Man må sige, at den kritik, der har været fremsat mod lovforslaget, har været bemærkelsesværdig, fordi den har været rettet imod, at lovforslaget ikke var vidtgående nok, selv i forhold til den svenske offentlighedsordning — og jeg har jo forstået, at man nu fra forskellig side foretager sammenligninger mellem det lovforslag, oppositionen her fremlægger, og den svenske offentlighedsordning.

Når forslagsstillerne har valgt kommis-

[Ib Thyregod.]

sionsbetænkningens forslag, som justitsministeren nævnte det, skyldes det den vidtgående enighed, der kunne opnås om dette i kommissionen, også fra de medlemmer, der var imod princippet om fuld offentlighed. Det er for så vidt det interessante, at hvis man ser i kommissionsbetænkningen, vil man se, at det lovudkast, som findes her, er udarbejdet af samtlige kommissionsmedlemmer, også af dem, som var mod princippet om fuld offentlighed. Det er klart, at dette må være ret afgørende for, om vi skulle vælge en anden formulering end den, kommissionen er kommet til — det mente justitsministeren måske vi burde have gjort — eller vælge kommissionsbetænkningens egen formulering og derfor også henviser til de bemærkninger, kommissionen havde fremsat hertil. Hele kommissionen gik altså ind for et forslag som det, der her foreligger, under den forudsætning at fuld offentlighed blev indført i forvaltningen.

Principielt mener jeg i og for sig — måske i modsætning til justitsministeren — at der er grundlag for at gå videre; men dette forudsætter naturligvis en grundig udvalgsbehandling, hvor man kan blive gjort bekendt med de erfaringer, som ministerierne har gjort, hvor man kan blive gjort bekendt med de oplysninger, som yderligere foreligger fra svensk og norsk side ud over dem, der er redegjort for i betænkningen, hvor man kan modtage henvendelser og oplysninger i det hele taget, og hvor man kan sammenligne lovforslagets konsekvenser med den svenske ordning.

De bestemmelser, der er blevet kritiseret, er dels § 1, stk. 2, om, at begæringen kan afslås, dersom det er åbenbart, at den pågældende ikke har nogen rimelig interesse i sagen, og dels § 3, hvorefter begæring skal referere sig til en bestemt sag — en bestemmelse, som justitsministeren også var inde på.

Den første bestemmelse vil næppe få nogen stor betydning; efter kommissionsbetænkningens udtalelse tager den sigte på notoriske kværlanter. Men på den anden side er det klart, at den anden bestemmelse medfører en indskrænkning i forhold til det svenske system, hvor pressen, telegrambureauerne, kan få lejlighed til at gennemgå den indgående post med de undtagelser,

der naturligvis også gælder i Sverige fra offentlighedsprincippet. Ved bedømmelsen af bestemmelsen i § 3 må man også i høj grad lægge vægt på pressens opfattelse af disse spørgsmål. For demokratiet er pressen såvel som oplysende som opinionsdannende faktor af største betydning, og man vil derfor også se, at pressefriheden er blandt de frihedsrettigheder, der først bliver afskaffet eller krænkede i diktaturlande.

Som modstykke hertil har vi pressens særlige ansvarsregler, og vi har berigtigelsesinstituttet. På dette område findes der ikke tilsvarende regler for radio og fjernsyn. Området er underudviklet, og det er naturligt at indføre tilsvarende regler her, måske netop i konsekvens af dette lovforslag.

Omvendt er der som påpeget i betænkningen problemet om, hvorvidt man, hvis man gennemfører en sådan videregående bestemmelse, så skal ind på et såkaldt dobbelt journalssystem, som det kendes i Sverige. Hvorledes vil dette virke i den danske administration? At det vil virke besværligere, er klart; men kan der vindes noget afgørende ved det, må der foretages en afvejning af besværet over for de fordele, der kan opnås ved en sådan videregående offentlighed.

I langt de fleste tilfælde vil bestemmelsen om relation til en bestemt administrativ sag, altså med andre ord at der kræves en begæring for at se en sag eller få dokumenterne, ikke virke hæmmende. Men der kan forekomme tilfælde, hvor kendskabet til ukendte sager — altså sager, som offentligheden ikke kender noget til — eller måske sammenlignende undersøgelse mellem forskellige sager, hvis navne man ikke kender, kan have betydning også ud fra de hensyn, som ligger bag ved dette lovforslag.

Alt i alt mener jeg derfor, at lovforslaget skulle være af væsentlig betydning for de hensyn, som er nævnt i lovforslaget: kontrol med administrationen, gavn for folkestyret og for, hvad justitsministeren ikke helt forstod, rationalisering inden for statsadministrationen. Jeg tror nemlig, at selve det, at offentligheden får kendskab til statsadministrationen og dens virksomhed, vil være af væsentlig betydning med hensyn til de bestræbelser, som det er blevet sagt vi er enige om at gennemføre for såvel stats- som kommunal administration.

[Ib Thyregod.]

Det blev nævnt af justitsministeren, at man herhjemme siden 1964 og i Sverige og Norge har udført forskellige undersøgelser, og at der er afgivet betænkninger herom. Det er klart, at disse betænkninger og overvejelser også må indgå i vore overvejelser i det folketingsudvalg, som formentlig bliver nedsat.

Ministerens sagde noget om, at det var en gennemgribende reform, og at det derfor ikke var rimeligt at gennemføre den på et utilstrækkeligt grundlag. Jeg er helt enig i, at det er en gennemgribende reform; jeg er ikke enig i, at der er et utilstrækkeligt grundlag. Vi har i forvejen den meget omfattende kommissionsbetænkning, vi har den svenske ordning, som har virket i praksis i ca. 200 år, og vi har nu mulighed for også at få yderligere oplysninger fra justitsministeren vedrørende disse spørgsmål.

Det er helt klart, at der er en række problemer, som må tages op i udvalget. Jeg skal nævne nogle enkelte eksempler herpå. En af de ting, som man har peget på i kommissionsbetænkningen, er spørgsmålet om, hvorvidt udlændinge skal have tilsvarende ret som danske statsborgere. Der er videre problemet om tavshedspligt, problemet om oprettelse af et nævn — hvad jeg personlig ikke mener at der er anledning til — og endelig problemerne i forbindelse med offentlighed i planlægningen. Fra planlæggerens side går man i høj grad ind for, at der skal være offentlighed også i planlægningen, og spørgsmålet berøres også i lovforslaget.

Alle disse spørgsmål kan vi se nærmere på i udvalget. Men foreløbig takker jeg for, at justitsministeren vil medvirke til, at lovforslaget fremmes under en udvalgsbehandling.

Jørgen Peder Hansen: I socialdemokratiet nærer vi en ægte interesse for at medvirke i drøftelser, som tager sigte på at klare hele problematikken omkring offentlighed i forvaltningen. Denne indstilling kom klart til udtryk under drøftelserne i 1964 her i tinget i forbindelse med behandlingen af lovforslaget om partsoffentlighed i forvaltningen, hvor den daværende justitsminister udtalte, at kommissionens andet forslag, som et mindretal dengang gik ind for, og

som omhandlede fuld offentlighed i forvaltningen, fortjente overvejelse.

Ligeledes vil jeg gerne minde om statsministerens ord i åbningstalen, der understreger socialdemokratiets holdning til offentlighedsspørgsmålet. Det fremgår heraf, at vi lægger afgørende vægt på, at en revision af partsoffentlighedsloven skal bygge på et solidt grundlag af erfaringer dels med den nugældende partsoffentlighedslov, dels med offentlighedslovgivningen i de andre nordiske lande. Dette synspunkt fik også støtte i 1964 fra både venstre og de konservative, og som justitsministeren allerede har nævnt, var det oppositionen, som bad om at få en revisionsbestemmelse sat ind. Man ønskede netop ikke at nøjes med en erfaringsperiode på 3 år; nej, perioden skulle være på 5 år.

Det fremgår i det hele taget ganske klart, at man også i oppositionspartierne efter vedtagelsen af partsoffentlighedsloven var indstillet på, at det nu gjaldt om, at der blev indhøstet så mange erfaringer som muligt, herunder at der på nordisk plan fandt et samarbejde sted. Det konservative folkepartis ordfører, hr. Thestrup, der også var ordfører dengang, udtalte således sin fulde anerkendelse af, at der blev indledt et nordisk samarbejde for at løse spørgsmålet om fuld offentlighed i forvaltningen. Det står sikkert også klart i erindringer hos mange, at venstres daværende ordfører, højesteretsdommer frk. Helga Pedersen, stærkt gav udtryk for det hensigtsmæssige i, at vi her i landet gik frem i dette spørgsmål med en vis forsigtighed. Pressen og administrationen skulle efter Helga Pedersens opfattelse vænne sig til den helt nye fornemmelse.

Jeg nævner disse ting fra debatten i 1964 alene for at fastholde den kendsgerning, at der var bred enighed om, at det var hensigtsmæssigt at vente, om ikke 5 år, så dog noget i den retning. På denne baggrund synes det mig, som om forslagsstillerne har haft meget travlt med at få deres forslag frem, ja, så travlt, at der ikke rigtig har været tid til at finde frem til en solid bekræftelse på, at tiden er inde nu. Jeg ser meget vel, at man henviser til en fuldmægtig Jan Hinze, og jeg vil gerne anse denne for endog yderst kyndig på sit felt; men ingen kan påstå, at denne mands

[Jørgen Peder Hansen.]

erfaringer fra et enkelt forvaltningsområde vil kunne anses for tilstrækkeligt grundlag til at indføre princippet i hele forvaltningen.

Jeg for min part vil da gerne have nøjere kendskab til, hvilke erfaringer man er kommet til i de senere år i de andre nordiske lande. Det er vel rigtigt, at jeg retter spørgsmålet til justitsministeren, og jeg er tilfreds med en eventuel senere besvarelse i et udvalg. Ligeledes interesserer det mig at høre nærmere om de erfaringer, vi hidtil har gjort med loven om partsøffentlighed. Det må være af ganske særlig interesse for os alle. Jeg forstår på justitsministeren, at der for øjeblikket foregår en indsamling af erfaringsmateriale, og at det vil være naturligt at vente med materialet til en gang i udvalget.

Det forslag, der er til behandling, begrænser offentlighedsprincippet på nogle punkter, og jeg er for så vidt ikke uenig heri. Fra det svenske adskiller det sig principielt derved, at det forudsætter kendskab til konkrete sager, for at der kan rettes forespørgsler til forvaltningen. Skulle vi følge svenskerne med fri ret til at gennemse journaler og alle aktstykker, der ligger uden for begrænsningen, måtte vi naturligvis først have helt klar besked på, hvad det ville indebære rent praktisk. Jeg mener ikke, betænkningen er tilstrækkelig oplysende herom. For øvrigt er det værd at have i tankerne, at der er en himmelvid forskel på det danske og det svenske administrationssystem.

Ordføreren for forslagsstillerne var for et øjeblik siden inde på pressens ansvar i forbindelse med offentlighedsprincippet. Det var jeg glad for at høre om, men jeg kunne godt tænke mig at få noget nærmere at vide herom, og om man hos forslagsstillerne har nogen viden om, hvorledes dette spørgsmål om pressens ansvar er blevet behandlet i de andre nordiske lande. Har forslagsstillerne nogen viden om, hvad der er sagt og skrevet herom? Har man forsøgt at indhente en sådan viden i det hele taget?

Ligeledes er det vist af væsentlig interesse at få oplysninger frem om, i hvor vid udstrækning forslagsstillerne regner med, at det vil blive nødvendigt at beskæftige sig med at efterkomme krav om udlevering af dokumenter, aktstykker m. v. Venstres

ordfører i 1964, frk. Helga Pedersen, var jo på det rene med, at det ville blive et endog særdeles omfattende arbejde, som ville lægge beslag på yderligere arbejdskraft. Er forslagsstillerne parat til senere hen som en konsekvens af lovforslaget at medvirke til, at administrationen får den tilstrækkelige arbejdskraft? Jeg vil gerne have en klar besvarelse af dette spørgsmål, idet jeg har bemærket mig, at forslagsstillerne ligefrem regner med, at der ligger muligheder for en rationalisering i forslaget.

I øvrigt skal jeg ikke lægge skjul på, at jeg har en stik modsat opfattelse selv, og hvis der virkelig var tale om rationalisering, kunne jeg ikke drømme om at medvirke til at gennemføre en sådan, uden at de i forvaltningen ansatte, nemlig personalet, også havde haft en mulighed for at udtale sig. Det er en god skik i forbindelse med enhver form for rationalisering.

I øvrigt finder jeg, det ville være rimeligt at få klarhed over, om personalet kunne have bemærkninger i det hele taget at gøre til lovforslaget. Det er dog stærkt impliceret i problemerne. På alle andre områder er vi særdeles omhyggelige med at give alle de interesserede parter mulighed for at udtale sig. Jeg er klar over, at kommissionen har haft en repræsentant for samrådet, men det er vist værd at overveje, hvorledes de ansattes repræsentanter i øvrigt ser på problemerne. Vi kommer næppe uden om det synspunkt, at det vil skabe et forøget ansvar for personalet at skulle administrere en ordning som den her omhandlede, hvor en række sager og bilag ofte efter en, man kan måske sige hårfin vurdering ikke vil kunne udleveres. Jeg ville anse det for helt rimeligt, om vi fik en nøjere tilkendegivelse herom fra personalet, og jeg vil sætte pris på, om forslagsstillerne vil udtale sig herom.

Jeg skal ikke gå ind på en gennemgang af lovforslaget; lad det ligge til et udvalgsarbejde. Jeg vil blot fremhæve grundsynspunktet for mit parti, at vi er inde på et meget kompliceret område, som kræver den allerstørste omhyggelighed også i det forberedende lovgivningsarbejde. Vi har allerede en del seriøst materiale, men det forekommer mig, at vi bør hellige os meget stærkt, hvad der er sket i den mellem-liggende tid i de andre nordiske lande, og

[Jørgen Peder Hansen.]

hvilke erfaringer vi har kunnet gøre for vort eget vedkommende. Dette hensyn skylder vi pressen og administrationen, og det skylder vi vel egentlig også os selv i vort arbejde. Det gælder ikke blot om at skaffe disse partier på gaffelhold af hinanden; det er også vigtigt, at det sker på den rette måde.

Også vi finder, at offentlighed er et grundlæggende element i et demokrati til betryggelse af den enkelte borgers stilling i forhold til samfundet, og også samfundet, administrationen, har en stor interesse i, at borgerne finder tryghed ved forvaltningen i videst mulig udstrækning. Socialdemokratiet er stærkt optaget af at befæste og udvikle dette tillidsforhold mest muligt. For os er det imidlertid ikke bare et spørgsmål om at lovgive, men om at lovgive på den rigtige, på den forsvarlige måde. Jeg kan love, at vi i et kommende udvalg vil blive særdeles interesserede parter i et sagligt arbejde.

Thestrup: På mit partis vegne skal jeg anbefale det foreliggende forslag. Det er på næsten alle punkter enslydende med det forslag om offentlighed i forvaltningen, som mindretallet i offentlighedskommissionen tilsluttede sig, og begrundelsen for forslaget er, således som også ordføreren for forslagsstillerne, hr. Ib Thyregod, redegjorde for, de samme som kommissionens mindretalsbegrundelser. Jeg var selv med i dette mindretal, og jeg kan derfor helt udslutte mig til det af hr. Ib Thyregod anførte.

Jeg kan gentage, hvad jeg sagde, da vi havde forslaget om partsoffentlighed til første behandling den 13. marts 1964, at det for mit parti er afgørende, at offentlighed i forvaltningen i virkeligheden er en udbygning af folkestyret, og må jeg igen nu henvise til betænkningen om offentlighed i forvaltningen, hvori netop dette synspunkt gøres gældende. Det er en naturlig følge og en forlængelse af den ret, vi alle her er enige om, at befolkningen skal have til at diskutere og til at tage stilling til offentlige

anliggender. Det svarer til den offentlighed, vi har i lovgivningen, og som vi har i retsplejen, og vi vil, når offentlighed indføres i administrationen, erfare det samme, som vi erfarede, efter at vi i 1919 havde indført offentlighed i retsplejen, at behandlingen af sagerne bliver bedre, og at befolkningens tillid til behandlingen stiger. Jeg er også i modsætning til ministeren og i modsætning til hr. Jørgen Peder Hansen af den bestemte tro, at vi vil erfare, at behandlingen bliver lettere og hurtigere.

Jeg tror derfor, at jeg har ret i den betragtning, som jeg nogle gange har gjort gældende i den sommer, der er gået, at havde vi haft offentlighed i administrationen, så havde vi været længere fremme med den reform af administrationen, som man nu er i færd med at iværksætte.

Den danske form for parlamentarisme lægger jo en meget stærk magt i ministrenes hånd i modsætning til den magt, som folkettinget har. Under sådanne forhold er det ikke underligt, at der undertiden forekommer administrative afgørelser, der mere er præget af den pågældende ministers politiske opfattelse, end de er præget af saglighed. Med indførelsen af offentlighed i administrationen vil disse tilfældes antal blive færre, og det vil jo i alt fald blive sådan, at muligheden for kontrol og muligheden for kritik bliver forøget. Jeg indrømmer, at indførelsen af ombudsmandsinstitutionen, der jo har et lignende sigte, har vist sig at være til stor gavn; men jeg er helt overbevist om, at indførelsen af offentlighed i administrationen yderligere vil bidrage til netop at styrke befolkningens tillid til administrationen.

Det forslag, der foreligger her, går jo ikke så vidt i retning af offentlighed, som man gør i Sverige. Der er, som det allerede er omtalt, en begrænsning i reglen i § 1, 2. punktum, om, at begæringen om at se en sag kan afslås, hvis det er åbenbart, at den pågældende ikke har nogen rimelig interesse i, at den efterkommes, og i reglen i § 3 om, at begæringen skal rette sig mod en bestemt sag. I Sverige er det anderledes;

[Thestrup.]

dér kan jo pressebureauerne ved dagligt at sende én af deres folk hen i administrationskontorer få udleveret og gennemgå de indkomne sager, efter at de sager, der er hemmelige, er sorteret fra, og det er jo en meget mere vidtgående ordning end den, vi har foreslået.

Vi var, som det blev anført for nylig her, da vi behandlede spørgsmålet om parts-offentlighed i 1964, inde på tanken om på dette område at skabe ensartede regler i Norden, og jeg takker ministeren for de oplysninger, vi fik på dette område. Jeg vil henstille til ministeren, at vi, når vi kommer til udvalgsbehandlingen, undersøger, om der er en mulighed for at få en sådan ensartet ordning. Jeg tror, at der skulle være nogle muligheder for, hvis vi mener, det kan lade sig gøre, så at behandle spørgsmålet gennem Nordisk Råd.

Jeg skal for mit eget vedkommende ikke nægte, at jeg har en del sympati for den svenske ordning, og det er jo rigtigt, som hr. Ib Thyregod sagde, at ved en sådan ordning kommer pressen til at få en indflydelse, en betydning, som den har på en række andre områder, og som den vel i og for sig efter den mening, vi i almindelighed har i dette høje ting, har anvendt på en udmærket måde. Det er rigtigt, at der så bliver spørgsmålet om ansvar. Det er jo for så vidt løst med alt det, pressen hidtil har haft med at gøre, og jeg håber også og er overbevist om, at pressen vil vide at kende sit ansvar, hvis den med tiden får den stilling her, som den har ifølge den svenske ordning.

Jeg kan ikke lade være med at tænke på, at pressen jo vedrørende lovgivningsarbejdet får forelagt finansudvalgets akter, og efter de erfaringer, jeg igennem mange år har haft i finansudvalget, må jeg sige, at jeg har været glad ved denne ordning, og jeg tror, den har betydet en hel del. Det, der navnlig har betydning, er jo, at pressen kan informere offentligheden om, hvad det er, der skal til at ske, og hvad det er for ting, lovgivningsmagten er stillet over for, og derved kan vække interesse for disse sager. For mig at se er det en helt naturlig udbygning af folkestyret, at befolkningen hele tiden kan følge med i, hvad der sker på det ene og på det andet område, og det forekommer mig, at det netop ville have

stor betydning, om vi i helt anderledes grad kunne blive orienteret af pressen om, hvad der sker inden for administrationen.

Jeg må også sige — jeg nævnte det lige før — at jeg har ikke den samme opfattelse som justitsministeren og hr. Jørgen Peder Hansen har gjort gældende, at det vil betyde en forøgelse af administrationen. Jeg kan ikke tænke mig det. Jeg tror tværtimod, at det vil betyde en forenkling, en lettelse af den, i det øjeblik offentligheden kommer til, men det er naturligvis noget, der vil vise sig, hvis vi går over til offentlighed i administrationen.

Jeg vil også gerne sige, at jeg naturligvis er ganske enig med hr. Jørgen Peder Hansen i, at man bør høre, hvad administrationspersonale siger om dette. Men alle disse undersøgelser er jo noget, som det er naturligt at foretage i udvalget. Det ligger jo sådan, at når man fra partiernes side her fremsætter lovforslag, er vi afskåret fra at foretage de samme indgående undersøgelser, som regeringen er i stand til at foretage med det store personale i ministerierne bag sig uden at behøve at tage hensyn til omkostninger og med mulighed for at kræve oplysninger ind fra alle de offentlige myndigheder.

Når vi har fremsat dette lovforslag, er det i høj grad, fordi vi finder, at det egentlig bør gå hånd i hånd med den rationalisering af administrationen, som man er i færd med, og som man fra regeringens side, det forstår jeg, nu for alvor tager fat på. Vi har ment, det var nødvendigt, at spørgsmålet om offentlighed blev rejst i forbindelse med dette, det er vor egentlige grund til at fremsætte forslaget nu, og jeg skal med disse bemærkninger udtale håb om, at vi kan nå til et resultat her. Der har jo hidtil fra alle sider været velvilje over for forslaget, og jeg skal hermed anbefale det.

Poul Dam: Der er for så vidt grund til at takke forslagsstillerne, fordi de har givet anledning til, at disse spørgsmål kan blive drøftet, selv om denne tak ikke indebærer, at jeg kan tilslutte mig det fremsatte forslag.

I og for sig er det jo noget af et illusionsnummer, at man sådan fremsætter et forslag, som er baseret på en nu nogle år gammel kommissionsbetænkning, fuldt ud vi-

[Poul Dam.]

dende, at dette kan ikke gennemføres; der skal foretages et stort forarbejde, før man kan nå frem til den endelige lov. Det havde jo været akkurat lige så godt at fremsætte et forslag til folketingsbeslutning, hvor der simpelt hen var antydet noget om et princip. Det havde givet os de samme muligheder for det udvalgsarbejde, som også jeg håber vi kommer i gang med jævnsides med de undersøgelser, som foretages i ministeriet.

Der er jo en række problemer af generel art omkring dette. Der tales om fuld offentlighed, og man kan jo med virkelig fuld ret spørge: hvad er det egentlig? Der er jo aldrig nogen, der har foreslået fuld offentlighed. Det, der er tale om her, er noget, der er begrænset af en lang række rimelige og gode hensyn. Fuld offentlighed er det ikke; intet arbejde kan nogen sinde foregå i fuld offentlighed bortset fra brolægning af gader, som af naturlige grunde må gøre det.

Kan man også uden videre slutte fra Sverige? Er det, man har dér, virkelig fuld offentlighed? Er det ikke sådan, at det kun er en del af det, der svarer til vort forvaltningsapparat, som er underkastet den fulde offentlighed? Det svenske system er jo et helt andet med de små ministerier, som væsentligt beskæftiger sig med principperne, og så med direktoraterne, som har at gøre med enkeltsager. Der er også en lang række problemer om afgrænsningen af institutioner, ikke mindst fordi grænsen mellem det offentlige og det private jo i Danmark er forholdsvis flydende, og det er vi jo i det store og hele glade for. Vi har en lang række koncessionerede virksomheder og statsunderstøttede virksomheder, som løser offentlige opgaver, og hvor man af praktiske grunde siger det er bedre sådan. Er det en offentlig forvaltning, eller er det det ikke? Der er et stort antal problemer, som jeg slet ikke synes man har været tilstrækkelig inde på hidtil, også af den grund, at det offentlige opgaver jo forandrer sig konstant; det ser man jo meget tydeligt, når man beskæftiger sig med nogle af de formuleringer, der anvendes omkring disse problemer.

Ordføreren for forslagsstillerne har i sin fremsættelse af lovforslaget bl. a. talt om, at der skulle skabes garantier for en bedre forvaltning, der fuldt ud tilgodeser hen-

synet til de borgere, hvis sager er til behandling, og siger videre, at sagerne bliver bedre oplyst, før afgørelsen træffes. Dermed tænker man jo på en bestemt del af det offentlige virksomhed, nemlig den, hvor så at sige borgerne og det offentlige er modparter, hvor der er tale om en ansøgning i en eller anden form fra borgerne til det offentlige. Men et meget stort antal af de sager, som man beskæftiger sig med i det offentlige i vore dage, er jo, om jeg så må sige, sager om assistance til borgerne, hjælpevirksomhed af den ene eller den anden art, en klientbehandling, hvor borgeren ikke er modpart, men hvor borgeren søger det offentlige, de offentlige institutioners, hjælp på en eller anden måde. Det er jo en helt anden statsfunktion end den gamle, hvor staten altså var noget, der stod så at sige over for borgeren på den anden side af en skranke.

Det er jo godt, at staten også i praksis virkelig er blevet et serviceorgan for borgerne, og at staten ikke skal føles som det fremmede og det fjendtlige. Jeg synes, at flere af de formuleringer, der er blevet anvendt af andre ordførere, i alt for høj grad sådan stammer fra den fjerne tid, da staten var ét og borgerne var noget andet, og hvor borgerne skulle væge sig mod staten. Hvis der virkelig er grund til stadig væk, at borgerne skal væge sig mod staten, er det jo, fordi det ikke er lykkedes at få staten til at blive det organ for den demokratiske folkevilje, som må være meningen efter 1848-49 i hvert fald. Staten er borgernes stat, forvaltningen er borgernes forvaltning og handler kun på borgernes vegne. Når den har fået særlige opgaver, er det jo netop på folkets vegne, den har disse opgaver.

Forslagene, hvad enten det er dette forslag eller andre, om fuld offentlighed i forvaltningen tjener naturligvis også i nogen grad dette synspunkt, idet man taler om, at forvaltningen skal underkastes offentlighed, pressen skal få mulighed for at følge tingene; man understreger altså, at der er denne sammenhæng mellem folket og forvaltningen. Jeg synes, det er rigtigt, og jeg vil mene, at det vil være en langt sundere situation, at pressen har ret til at komme med tingene og har ret til at offentliggøre de virkelige dokumenter, end den nuvæ-

[Poul Dam.]

rende situation, hvor man alt for ofte er ude for, at pressen, bl. a. for at beskytte sine kilder, er nødt til at anvende tingene i en let fortegnet form for ikke at vise nøjagtigt, hvor man har stoffet fra. Vi vil få en langt bedre orientering om en masse offentlige anliggender, hvis pressen virkelig får tilsvarende rettigheder, som pressen i Sverige har.

Jeg skal holde mig fra de mange andre detaljer, der kunne være grund til at nævne i denne sag, og blot nævne ét stort spørgsmål, som vi også havde oppe i folketinget og i udvalget engang sidste år, nemlig da vi beskæftigede os med vidnepligten. Det var det spørgsmål, om de gældende regler for tavshedspligt virkelig er tidssvarende, om der ikke netop på de områder, der har at gøre med personbehandling, som jeg nævnte før, er behov for en langt bedre defineret tavshedspligt også for en række af de grupper, som i øjeblikket ikke er underkastet en sådan tavshedspligt. I hvert fald må det være et sidestykke til offentlighedskravet, at der også er et tavshedspligtområde, hvor den enkelte borger, der henvender sig for at få hjælp, kan være beskyttet af denne tavshedspligt.

Og så endnu en detalje. Der tales i bemærkningerne til lovforslaget et sted om de „notoriske kværuanter“. Det er et udtryk, jeg ikke rigtig kan lide. Jeg ved godt, at de findes, jeg har hørt om dem, men jeg vil gerne sige, at når man fra forvaltningens og jo også fra nogle af de politikeres side, der får mange henvendelser, bliver fristet til at bruge det, så er man også ude i en fristelse til at skære ubehagelige folk fra som kværuanter, og så tror jeg nok, at man på et eller andet tidspunkt skal tage det ganske alvorligt og sige, at nogle af disse folk, som er blevet notoriske kværuanter, er blevet det, fordi de oprindeligt er blevet skidt behandlet, aldrig har fået deres ret i første omgang, og denne uret er så kørt videre i sag efter sag på en højst ubehagelig måde. De notoriske kværuanter, vi har i samfundet, har vi selv skabt, og man skulle snarere sørge for, at de ikke blev til notoriske kværuanter ved en fornuftig indsats i tide.

Jeg håber altså, at vi i udvalget kan få arbejdet med de mange problemer, som

foreligger på dette område, og følge det, som ministeriet lader foretage. Vi skal naturligvis her benytte os af, hvad der siges fra forvaltningens repræsentanter og fra de ansatte, men må jeg dog alligevel bemærke, at i en vis forstand er netop de ansatte inhabile. Hvis det er formålet med hele offentligheden i forvaltningen at kontrollere de ansatte noget bedre, så kan de ansatte fortælle os noget om, hvilke praktiske vanskeligheder der er; men de skal ikke tage stilling til, om de skal underkastes større offentlighed eller ej. Det er en afgørelse, der træffes her.

Niels Helveg Petersen: Det er med velberåd hu, at det foreliggende lovforslag i alle henseender er identisk med det lovudkast, der i sin tid offentliggjordes i betænkningen om offentlighed i forvaltningen. Det var naturligt for forslagsstillerne at tage deres udgangspunkt i dette teknisk og juridisk gennemarbejdede forslag, og vi finder, det må være gavnligt for diskussionen om spørgsmålet, at den kan udfolde sig på grundlag af et sådant egentligt lovforslag. At forslagsstillerne har valgt netop dette udgangspunkt, betyder på den anden side også, at der ikke her er tale om nogen form for ultimatum. I mit parti føler vi i hvert fald ikke, at kun en lov i denne skikkelse kan tilfredsstille vore ønsker. Det er tværtimod vort håb, at der på baggrund af forslaget kan udfolde sig en meget fri og åben forhandling, hvori også indgår de erfaringer, der er indhøstet i tiden, siden betænkningen blev til.

Flere ordførere har været inde på, at de ansattes synspunkter måtte høres, og det kan vi ikke være uenige om. Jeg kan også tilslutte mig det principielle synspunkt, som hr. Poul Dam gav udtryk for, at de skal høres, men jo selvfølgelig ikke selv skal træffe beslutningen om, hvorvidt der skal gennemføres offentlighed i forvaltningen. Det har ikke for forslagsstillerne været muligt at gennemføre en sådan undersøgelse på forhånd. Jeg tror, man måtte erkende, at det ville være særdeles bemærkelsesværdigt, hvis forslagsstillerne havde givet sig til at indhente officielle udtalelser fra de ansattes organisationer. Vi må jo se nærmere på dette spørgsmål under det videre arbejde. Hvilke principielle synspunkter taler for

[Niels Hølvæg Petersen.]

gennemførelse af fuld offentlighed? Der er ét argument, som jeg nok ikke har særlig meget tilovers for. Jeg tvivler på, at fuld offentlighed i forvaltningen kan medvirke til at billiggøre og rationalisere administrationen eller spare arbejdskraft. Det er muligt, der er gevinster at hente på længere sigt, det er meget svært at afgøre; vi indfører jo hermed et helt nyt princip sådan set; det er muligt, der er en gevinst på længere sigt, men om øjeblikkelige besparelser bliver der i hvert fald ikke tale, snarere tværtimod, og det er næsten her tilstrækkeligt at henvise til, hvad frk. Helga Pedersen på venstres vegne tidligere har udtalt.

Et andet argument er, at offentlighed vil betyde større retssikkerhed og retsbeskyttelse for enkeltpersoner. Heller ikke dette synspunkt tillægger jeg den allerstørste betydning for indførelsen af fuld offentlighed. For det første er det rettelig partsoffentlighed, der kan medvirke til en sådan bedre retsbeskyttelse, for det andet måtte en godtagelse af dette argument jo indebære, at man havde den opfattelse, at der i dag skete overgreb i et vist, væsentligt omfang. En sådan opfattelse eller mistænkeliggørelse, om man vil, har jeg i og for sig ingen lyst til at medvirke til at udbrede. Jeg tror ikke, den er rigtig, og omend man af og til stifter bekendtskab med skræmmende eksempler på det modsatte, mener jeg, at der igennem ombudsmandsinstitutionen, igennem reglerne om partsoffentlighed, igennem den politiske kontrol med administrationen, igennem pressens årvågenhed, igennem de særlige traditioner i dansk forvaltning for grundig og saglig behandling og igennem domstolskontrollen i almindelighed ydes den enkelte borger en vidtstrakt beskyttelse imod overgreb, omend ikke altid sikkerhed for høflighed og elskværdighed, hvilket er noget ganske andet, men i og for sig måske ikke mindre betydningsfuldt.

Det afgørende synspunkt for mig er et andet, thi på trods af disse retsgarantier i vor forvaltning er der utvivlsomt mange, der føler sig ængstelige og hjælpeløse i forhold til administrationen, og som har en umiddelbar fornemmelse af mistillid. Problemet bliver større, jo mere omfattende og indgribende den offentlige virksomhed bliver. En lovgivning om fuld offentlighed i

forvaltningen ville generelt kunne forbedre forholdet mellem forvaltning og borger. Jeg tror, det er af væsentlig psykologisk betydning, at borgerne — og i denne sammenhæng er vi jo alle borgere og ikke lønmodtagere, arbejdere eller selvstændige — ved, at administrationen principielt er underkastet offentlighedens synspunkt. Vi har jo i dag en slags fuld offentlighed i forvaltningen, men vel nok den dårligst tænkelige form for fuld offentlighed: vi har tilfældighedernes fulde offentlighed. Pressen får fat i et stykke hist og et stykke her, og det er ikke gavnligt for tilliden til forvaltningen, at disse sensationelle presseafsøringer hænges ud og borgerne får det indtryk, at hvad der sker i forvaltningen, er noget fordækt noget, som pressen ved store anstrengelser kan løfte sløret for. Jeg tror, det kan være stærkt medvirkende til at skabe en fundamental mistillid til forvaltningen, som forvaltningen ikke kan være tjent med.

Det er muligt, at dette lovforslag i en vis henseende går for vidt, men det er efter min opfattelse også sådan, at lovforslaget på et vist punkt måske ikke går vidt nok; det drejer sig om bestemmelserne, hvor der opregnes visse undtagelser. Jeg skal lade statsrådsprotokollerne ligge, de indeholder formentlig ikke væsentligt af interesse; det, jeg har i tankerne, er spørgsmålet om offentlighed i forhold til sådanne principielle redegørelser, som udarbejdes enten af ministeriernes egne folk eller af sagkyndige uden for administrationen til internt brug ved forberedelse af lovforslag, til at skaffe oversigt over gældende ret, som forarbejde til en kommissionsbetænkning el. lign. Jeg tror, der kunne nævnes eksempler på, at der i den danske administration henligger materiale, som det i og for sig er ganske urimeligt ikke kommer til offentlighedens kundskab, men som ikke gør det, fordi det betragtes som internt arbejdsmateriale. Jeg tror, der råder et for stort hemmelighedskræmmeri på dette punkt. Det bliver selvfølgelig særdeles vanskeligt at afgrænse lovgivningsmæssigt, hvilke former for principielle redegørelser der skulle offentliggøres, og det er meget vanskeligt at se, hvordan det lovteknisk kan lade sig gøre, men i hvert fald må det være forkert at fastslå, at sådanne dokumenter principielt ikke er underkastet fuld offentlighed. Der

[Niels Helveg Petersen.]

er jo givetvis redegørelser af denne karakter, som ikke er egnet til offentlighed, men måske kan dette problem ordnes, når vi skal til at drøfte det i udvalg; jeg tror i virkeligheden, at det måske er noget af det vigtigste i offentlighedsdiskussionen, at meget af dette fyldige, væsentlige baggrundsmateriale for lovgivningen kommer frem i dagens lys.

Et problem mere i sammenhæng hermed. I svar fra administrationen på spørgsmål stillet i folketingsudvalg foreligger der ofte et meget godt og væsentligt materiale; i stigende grad offentliggøres dette materiale; men om det offentliggøres eller ikke, om det optages i betænkningerne eller ikke, kan ofte være mere eller mindre tilfældigt. Jeg mener, at disse besvarelser, hvad enten de optages i betænkning eller ej, i princippet burde være underkastet fuld offentlighed, medmindre andet besluttes i undtagelsestilfælde. Jeg tror, det ville være væsentligt for vurderingen af holdningen i administrationen og blandt de politiske partier, at man fik virkelig sikkerhed for, at disse besvarelser kunne komme til offentlighedens kundskab. Jeg ved ikke, om spørgsmålet kan løses under denne lovgivning, men jeg mener, det er et spørgsmål, som i hvert fald har nær sammenhæng med hele sagen.

Det, jeg gerne vil sige til sidst, er, at det er muligt, at vi, således som kommissionsbetænkningen fremdrog det, er nødt til at se på, om der skulle være grund til at foretage ændringer i presseloven ved en reform som indførelse af fuld offentlighed; det er også et spørgsmål, som det vil være naturligt at drøfte i udvalget.

Niels Westerby: Der er naturligvis altid stor grund til omtanke herinde i tinget, når vi beskæftiger os med et anliggende. En gang imellem stilles der et stærkt krav til os om at handle hurtigt — det gælder f. eks. problemer om arbejdsløshed eller manglende aktivitet i erhvervslivet — og dette krav om hurtighed kan jo en gang imellem betyde, at man ikke kan få den fornødne tid til at vise virkelig omtanke.

I den foreliggende sag er der ikke noget særligt krav om hurtighed i behandlingen. Der er næsten kun ét afgørende synspunkt at varetage, nemlig det, at man virkelig

får en god og rigtig udformning af offentlighedens adgang til at blive bekendt med, hvad det foregår i forvaltningen.

Vi har gennemført, som det er blevet sagt af de øvrige ordførere, partsoffentlighed i dansk forvaltning, og derudover har vi en slags sivebrøndsoffentlighed, gående ud på, at politikere med vilje eller ved et uheld en gang imellem lader noget sive ud til pressen, der derefter slår det sensationelt op; det samme synspunkt var hr. Niels Helveg Petersen inde på. Det sidste, denne form for sivebrøndsoffentlighed, anser jeg ikke for en heldig kontakt imellem den offentlige forvaltning og borgerne.

Vi er i liberalt centrum principielt tilhængere af fuld offentlighed i forvaltningen, og man må naturligvis her give sig til at beskæftige sig med de nærmere detaljer med hensyn til, hvordan den skal udformes. Det er vel sådan, at der i denne sag er to modstående hensyn; det ene hensyn er at give den størst mulige adgang til offentlighed for forvaltningens vedkommende dels som en garanti for den enkelte borger, for at denne kan få en rigtig behandling, dels som en ganske almindeligt virkende opfordring til de offentlige myndigheder om at være meget omhyggelige med deres overvejelser og beslutninger, altså en garanti for en rigtig offentlig forvaltning. Disse ting taler meget stærkt for det, men derudover taler jo også stærkt for offentlighed i forvaltningen, at det antagelig vil kunne medføre en stigende mulighed for borgerne for at tage stilling til offentlige anliggender. Det er jo vitterligt således, at de offentlige sager ikke altid har den interesse hos borgerne, som det er ønskeligt, og det er da uheldigt, hvis borgerne tager stilling til offentlige anliggender på baggrund af manglende kendskab til, hvordan sagsforholdet er. Derfor bør borgerne have den størst mulige adgang til at få at vide, hvad der rent faktisk foregår, hvordan det forholder sig med de offentlige sager.

Alle disse ting taler jo klart for, at man går meget vidt, så vidt som muligt, med hensyn til fuld offentlighed i forvaltningen. Derimod vil jeg nok tro, at der er et modstående hensyn at varetage, nemlig det hensyn, at vi skal jo altid passe på, at vi får en rationel forvaltning, der også kan arbejde tilstrækkelig hurtigt. Vi har lige

[Niels Westerby.]

herinde i tinget haft en administrationsdebat, og dér lagde forslagsstillerne såvel som alle andre stor vægt på, at vi får en hurtigtvirkende og billig forvaltning. Det er min opfattelse, at gennemførelse af fuld offentlighed i forvaltningen antagelig vil medføre, at forvaltningens arbejdsbyrde vil stige, at det vil medføre omkostninger. Jeg tror ikke, man kan gennemføre fuld offentlighed i forvaltningen, uden at man bliver nødt til at acceptere, at der må blive tale om visse udvidelser af forvaltningspersonalet. Hvis det er således, at vi forlanger et godt administrationsprodukt, at forvaltningen producerer gode og hurtige afgørelser, så må man også være klar over, at man skal stille de fornødne midler til rådighed for forvaltningen til at producere dette gode administrationsprodukt. Jeg tror altså, at her er et modstående hensyn; man kan i øvrigt tillægge dette modstående hensyn forskellig vægt; nogle mener, at administrationen vil vokse meget, hvis man gennemfører fuld offentlighed i forvaltningen; andre, f. eks. professor Poul Andersen, mener, at der vil ske meget lidt i den retning; det er svært at udtale sig om på forhånd, men jeg vil i hvert fald tro, at der vil blive tale om nogen stigning i forvaltningens arbejdsbyrde ved en gennemførelse af fuld forvaltning. Jeg mener imidlertid, at det her gælder så vigtige interesser både for de enkelte borgere og alment, ud fra almindelige samfundsmæssige synspunkter, at man bør gennemføre fuld offentlighed i forvaltningen, selv om det vil medføre en vis byrde for administrationen og visse omkostninger for samfundet.

Vi går derfor ind for princippet om fuld offentlighed i forvaltningen, og vi vil gerne inden for liberalt centrum gå videre end forslagsstillerne. Vi ser med stor sympati på den svenske ordning; vi er klar over, at der er 200 års tradition bag udformningen af den svenske ordning om offentlighed i forvaltningen — og den er jo på væsentlige punkter meget mere vidtgående end det, som forslagsstillerne har foreslået — og vi er klar over, at denne tradition kan ikke uden videre omplantes til danske forhold; vi er klar over, at sligt må tænkes meget nøje igennem og gennearbejdes, før det kan lade sig gøre. Men set med vore øjne må

dette være det endelige mål og det, man bør stræbe henimod. Vi ser det i og for sig ikke som en god ting, at man kan nægte adgang til offentlighed i forvaltningen ud fra dette, at det er åbenbart urimeligt, at der gives denne adgang. Vi synes, at man burde altid have adgang til det; vi synes også, at det bør være mere end den enkeltes sag. Vi kan heller ikke se, der ville være noget uheldigt i, at pressen fik en adgang til, ligesom man har det i Sverige, at følge rytmen i administrationen på allernærmeste hold; derovre har det i hvert fald virket ganske godt. Hvis man går så vidt, som man gør i Sverige, må man antagelig også kombinere det med mere klart definerede ansvarsregler for pressen, således at den ikke misbruger den stilling; den får. Jeg tror, man må kombinere disse to hensyn. En nemmere adgang for pressen til virkelig at blive bekendt med, hvad der sker i forvaltningen, må også understreges med et stærkere ansvar end det, man har i øjeblikket. Det må jo normalt være sådan alle steder i samfundet, at med større frihed følger der et større ansvar.

Vi vil altså gerne gå ind for fuld offentlighed i forvaltning og allerhelst i den svenske udformning, og vi er kun tilfreds med, at forslagsstillerne har taget det initiativ at fremsætte et lovforslag, så vi kunne få en behandling her i folketinget; men vi mener på den anden side også, at man skal give sig den fornødne gode tid til at præstere virkelig omtanke i denne forbindelse, således at vi får den helt rigtige udformning af forslaget; det er ikke nogen hastesag, selv om det er en meget vigtig sag.

Justitsministeren (K. Axel Nielsen): Jeg har med interesse hørt både ordføreren for forslagsstillerne og ordførerne for de andre partier, der står bag forslaget, for at erfare, om der kunne gives en blot nogenlunde acceptabel forklaring på, at dette forslag kommer nu, uanset at vi i 1964 i fuld enstemmighed vedtog, at denne revision skulle finde sted i 1969-70. Jeg lyttede forgæves; der var ingen, der kom med blot antydning af en forklaring på dette meget, meget usædvanlige, at man, når der er en revisionsbestemmelse, så kommer 2 år før det tidspunkt, denne revision er fastsat til, med forslag til en lovændring, som jo i realiteten

[Justitsministeren.]

er et forsøg på at revidere den gældende ordning. Det er det, der er tale om.

Der er altså ingen forklaring; så kan man jo gisne på, om meningen har været, at man her ville demonstrere, at der dog er ét område, hvor det er muligt for venstre, de konservative og de radikale at arbejde sammen. Hvis det skulle være hensigten, bevares, så er det måske acceptabelt, så er det måske gyldigt; dog synes jeg, det er et magert resultat af de tre partiers samarbejde, hvis et sådant foreligger.

Jeg har heller ingen forklaring fået på, at man ganske enkelt har klippet nogle sider ud af kommissionsbetænkningen og taget det forslag, der lå dér, og set helt bort fra, at efter gennemførelsen af partsoffentlighedsloven måtte der en ændring til af forslaget. Det tyder på, at det måske er gået lidt hurtigt med at finde frem til enighed mellem de tre partier om fremsættelse af dette lovforslag. Nogen virkelig grundig behandling af forslaget kan der ikke have været tale om.

I øvrigt er debatten et klart bevis på, at der er mange enkeltspørgsmål, som trænger til en dybtgående undersøgelse og bearbejdelse, inden vi kan skride til en endelig lovgivning på dette område. Alle ordførerne havde enkeltspørgsmål fremme i debatten, som kræver undersøgelse. Der var det vigtige spørgsmål, om offentlighed i forvaltningen, hvis den gennemføres, betyder en rationalisering — og her bøjer jeg mig altså ikke for hr. Thestrups tro; vi må have noget mere sikkert at bygge på — eller om det, som de fleste nok vil formode, umiddelbart vil give anledning til, at nogle embedsmænd får mere at bestille; hvis det sidste er tilfældet, må forslaget i og for sig indebære villighed til at medvirke til en større normering af medarbejdere i ministerierne. Der er jo ikke tale om overnormering, i hvert fald ikke i det ministerium, jeg har kendskab til.

Hr. Thestrup kom med en bemærkning, som jeg synes jeg nødvendigvis må anholde. Han sagde, at hvis vi gennemførte offentlighed, så blev vi fri for den ordning, vi nu har, hvor afgørelserne træffes af ministeren som en politisk beslutning, mere præget af hans politiske opfattelse end af saglige overvejelser. Er det ikke for flot en bemærk-

ning? Det synes jeg ikke der er grundlag for, for den indeholder jo også en beskyldning mod hele systemet, mod hele administrationen, og det synes jeg ikke er rigtigt.

Alle disse enkeltspørgsmål, som har været draget frem i debatten, må vi jo se på i udvalget, og jeg skal medvirke til, at der bliver givet udvalget de oplysninger, vi kan skaffe. Jeg vil tro, at det vil tage lang tid. Skal vi undersøge norske og svenske bestemmelser, og skal vi i særlig grad prøve på at skaffe nordisk enhed, som hr. Thestrup var inde på, ja, så kan det nu godt have lange udsigter, så er jeg ikke engang sikker på, vi når det til 1969-70. Men det er jeg nu heller ikke sikker på at vi skal tilstræbe, for som stemningen er i Norge i øjeblikket, synes der ikke at være større udsigter til, at vi kan få Norge med til en offentlighed i forvaltningen i videre omfang end den, de lidt efter lidt kommer til efter det bestående system.

Ordføreren for forslagsstillerne (*Ib Thyregod*): Det er jo et forslag, som vedrører afgørende principper for den offentlige forvaltning og vedrører afgørende principper for demokratiet, og jeg synes, det var lidt karakteristisk for den tone, som justitsministeren har anlagt over for dette forslag, at det, som interesserede ham mest, også her i sidste omgang, var, hvorfor det var fremsat efter 3 års forløb og man ikke ventede 5 år. Jeg husker, at den daværende justitsminister, som jo også overværer debatten i dag, netop sagde i folketinget: skal det være 3 eller 5 år — det er ligegyldigt. Altså, det er jo ligegyldigt, sådan set, det var det synspunkt, man dengang havde; men nu er det pludselig blevet noget helt afgørende for den nuværende justitsminister, om man fremsætter det 3 eller 5 år efter.

Vi har altså ment, at tidspunktet var inde nu til at fremsætte dette forslag, og at de erfaringer, man har gjort, var tilstrækkelige. Og hvad det andet spørgsmål angår, som justitsministeren var inde på — det var vel også en form for drilleri — om det var det eneste forslag, man kunne vente fra venstre, de konservative og de radikale sammen, og om det var for at demonstrere en enighed — ja, dér må jeg sige, at jeg tror nok, ministeren også kan vente andre forslag.

Med hensyn til partsoffentlighedsloven vil jeg gerne henvise til, at det udtrykkeligt

[b Thyregod.]

fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at vi har overvejet dette spørgsmål om at opretholde partsoffentlighedsloven i forbindelse med denne lov eller kombinere dem med hinanden, og det siges udtrykkeligt i bemærkningerne til forslaget, at vi er villige til at forhandle netop om dette spørgsmål. Det er naturligvis ikke meningen, at det skal være en dårligere ordning end den nu-gældende. Man kan opretholde partsoffentlighedsloven, således som der har været tale om det, og man kan ophæve den, således som kommissionen er gået ud fra det i forbindelse med kommissionsbetænkningen, altså gennemføre en lov om fuld offentlighed, men på det område er vi selvfølgelig fuldstændig villige til at forhandle.

Ja, så spurgte hr. Jørgen Peder Hansen mig om pressens ansvar i andre nordiske lande. Situationen er jo den, at vi herhjemme har presseloven fra 1938, som jo for så vidt er vidtgående, som der er tale om et objektivt redaktøransvar. For de andre nordiske lande gælder der andre presseregler, bl. a. for Sverige, men forholdet er det, at den lovgivning, som vi har herhjemme, vel er af en sådan karakter, at den virker og vel også vil virke tilfredsstillende under et nyt system, men det er vi naturligvis klar til at overveje i udvalget.

Så er der spørgsmålet om udlevering af aktstykker. Der vil jeg gerne sige, at det skal jo ske mod gebyr, og derigennem vil man jo kunne få de udgifter dækket, som kommer ved den øgede administration, der kommer på dette område.

Det er blevet sagt fra forskellig side, at administrationen næppe vil blive rationaliseret gennem dette forslag. Jeg tror ikke, det vil ske øjeblikkeligt, men vi husker jo fra de sidste dage et tilfælde, hvor der var afsendt et brev fra undervisningsministeriet til en kommune på Fyn og dette brev var forsvundet, og man sagde, at man ikke havde modtaget det pågældende brev. Jeg tror nu alligevel, at hvis man havde haft fuld offentlighed i forvaltningen og f. eks.

også den svenske ordning, så var den episode, som der her har været tale om, ikke indtruffet, og jeg tror i det hele taget, at det, at man får fuld offentlighed, på længere sigt — vel ikke øjeblikkeligt — vil virke til bedre regler for den offentlige administration.

Hr. Thestrup var inde på spørgsmålet om folketingets og finansudvalgets sager, og jeg vil sige for mit vedkommende, at jeg vil gerne være med til at overveje, om man også i videre omfang for folketingets vedkommende kunne gå ind for en offentlighed med hensyn til bilag i udvalg o. lign. Situationen er jo faktisk den, at man i vidt omfang får sådanne bilag ud i offentligheden; men det bærer i høj grad tilfældighedernes præg, hvilke bilag der kommer ud til offentligheden, og hvilke ikke. Ved udvalgsbetænkningens afgivelse sker der et optryk af dem i mange tilfælde, men det er jo på et tidspunkt, hvor sagen er afgjort.

Hr. Poul Dam kunne ikke tilslutte sig forslaget og sagde, at det bar præg af en lidt ældre ordning end den, som gælder for øjeblikket, men jeg mener, det må være rigtigt at gennemføre det, som det her foreligger.

Jeg skal med disse bemærkninger takke for den velvillige modtagelse, det har fået fra de fleste af ordførerne.

Thestrup: Det er, som om ministeren ikke rigtig kan lide private lovforslag. Et privat lovforslag må jo ifølge sin natur være noget mindre underbygget end et forslag fra regeringens side; jeg har altså indtrykket af, at ministeren ikke rigtig kan lide et privat forslag, og måske kan ministeren navnlig ikke lide et privat forslag fra de tre partiers side, som har fremsat dette.

Må jeg ikke sige i anledning af det, ministeren sagde om den mistanke, jeg ligesom kastede på administrationen, at det er aldeles ikke min mening at kaste den på embedsmændene, men derimod på ministrene. Parlamentarismen betyder jo netop, at det er ministrene, der får den fulde af-

[Thestrup.]

gørelse i administrationen, og det er skam ikke så meget embedsmændenes afgørelse, jeg tænker på, men det er ministrenes afgørelse af de administrative sager. En del af disse bliver vi bekendt med og kan rejse indsigelse over for og har adgang til kritik af. Men hvad med dem, vi ikke bliver bekendt med? Hvad med dem, som vi ikke får noget at vide om? Der står vi uden nogen mulighed for at øve den kritik, som det i virkeligheden er det rigtige at man kan øve fra folketingets side.

Hr. Poul Dam sagde, at staten måtte vi ikke opfatte som noget, der var borgerne modsat, noget, som borgerne skulle være imod. Jeg er ganske enig med hr. Poul Dam deri. Staten er netop borgernes stat. Det skal netop være sådan i staten, at det er borgernes meninger, borgernes bestemmelser, der bliver afgørende, men så er det unægtelig også en forudsætning, at borgerne ved, hvad der sker i denne stat.

Jeg vil gerne sætte en streg under det, hr. Niels Helveg Petersen sagde om, at vi får jo en del administrative afgørelser at vide, men vi får dem ukontrollabelt og sikkert i adskillige tilfælde forkert. Det, vi ville opnå ved fuld offentlighed, ville netop være, at det var kontrollabelt, og at det var rigtigt.

Jeg skal indrømme hr. Niels Westerby, at dette forslag er ikke en hastesag, men det er jo undertiden sådan, at der er ting, der, selv om det ikke er hastesager, kræver et initiativ; det er det, vi mener har været nødvendigt her, og det har været vor grund til at tage denne sag op nu.

Jørgen Peder Hansen: Jeg vil gerne have lov til at takke for besvarelsen af de spørgsmål, jeg stillede i første omgang. Jeg er særdeles tilfreds med at høre, at forslagsstillerne er parat til at drøfte personalets anliggender. Det er klart, at det kan ikke ske her; det må ske, som hr. Thestrup nævnede det, i et kommende udvalg, og det var også det, vi var interesseret i at få bekræftet.

Hr. Thestrup nævnede, at behandlingen af sagerne, hvis vi fik fuld offentlighed, ville blive både bedre og lettere. Jeg er kun delvis enig med hr. Thestrup i denne formulering. Bedre; ja, jeg tror egentlig også, at vi ville

få i hvert fald en mere åben og måske også en mere tillidsfuld behandling, og en bedre behandling kan man vel heller ikke se bort fra at vi måske kan opnå. Men at behandlingen samtidig skulle blive lettere, det vægrer jeg mig meget ved at tro på. Jeg er klar over, at der kan være enkelte tilfælde, man kan henvise til, hvor en behandling vil fremstå som værende lettere; nu hørte vi for et øjeblik siden nævnt en sag i Odense, og den slags kan man jo meget let stå og slynge ud her, for det har man ingen skygge af mulighed for at bevise, men jeg vil vægre mig ved at tro det, for vi må da inderligt håbe, hvis vi gennemfører en sådan lov netop med henblik på offentlighed i forvaltningen, at den så også vil blive benyttet af borgerne.

Jeg hørte i radioen forleden dag bemærket af en af pressens tillidsmænd, at man følte sig som offentlighedens repræsentanter inden for pressen. Det er rigtigt. Det er væsentligt, at det er sådan, men jeg håber bare ikke, at det alene vil være pressen; man må også i givet fald håbe på, at menigmand vil interessere sig for det. Og jeg er helt overbevist om, at kvalitet hænger også meget nøje sammen med, at man i hvert fald har et vist minimum af arbejdskraft, og det var derfor, jeg stillede spørgsmålet; derfor og måske også på baggrund af, at vi nu for ikke så forfærdelig længe siden havde en debat her i folketinget om rationalisering i administrationen, vil jeg gerne have en bekræftelse på, at man er parat til, hvis man skrider til en sådan lovgivning som denne, også at dække det personalemæssige ind netop for at opnå det, som jeg forstod at hr. Thestrup lagde megen vægt på, det kvalitative.

Ja, ellers har jeg ikke mange bemærkninger at gøre. Jeg synes, jeg vil slutte med at sige, at jeg mener ikke, at der her i debatten er kommet noget som helst frem, som forrykker det indtryk, vi har i mit parti, nemlig at det for enhver pris har været afgørende for VKR — måske fordi man føler glæde over at se VKR stå sammen her — at få fremsat et sådant lovforslag, men at man har haft lidt vel travlt med at få det fremsat; jeg kunne have ønsket, at den mellemliggende periode fra 1964 til 1967 havde afkastet nogen interesse, men lad os håbe på, at vi kan få et godt samarbejde om denne udvikling i udvalget.

Niels Helveg Petersen: I anledning af bemærkninger både fra justitsministerens og hr. Ib Thyregods side er jeg nødt til at begynde med en lille skæv bemærkning. Udtalelserne har kunnet tydes derhen, at det radikale venstres medvirken til fremsættelse af dette lovforslag skulle ses på baggrund af den mere almindelige politiske situation. Da forkerte politiske opfattelser ofte har nemmere ved at slå rod end andre, må jeg indlede med at sige, at vor medvirken ved fremsættelse af dette forslag ikke forfølger andre, dystre politiske formål, men kun det ganske enkle, at vi nu som tidligere selvfølgelig gerne medvirker til at fremme en sag og diskussionen om en sag, som vi også tidligere har vist positiv interesse. Det præjudicerer ikke et fremtidigt handlingsmønster; man kan ikke slutte noget herfra.

Det forekom mig i øvrigt, at justitsministeren gjorde sig store anstrengelser for at skjule sin principielle tilslutning til forslaget ved fællelige betragtninger om revisionsbestemmelser og ved politiske drillerier, men i realiteten ikke gik så forfærdelig langt ind i en principiel drøftelse af problemet. Og så er sagen jo den, som justitsministeren selv sagde det, at regeringen har nedsat et udvalg til undersøgelse af disse spørgsmål. Det, der sker nu ved fremsættelsen og behandlingen af dette forslag, det er, at folketingets partier på et tidligt tidspunkt kommer ind i de overvejelser, som i forvejen foregår på regeringsplan, og dér må regeringen have os undskyldt, at vi synes, det er en rimelig ordening og en fornuftig ordening.

Skal jeg sige noget mere om sagens realitet her i denne omgang, så må det være en understregning af, at vi finder det utilfredsstillende, at tilfældighedens offentlighedsprincip skal råde eller sivebrøndsprincippet, som hr. Niels Westerby sagde. Jeg tror ikke, det er i forvaltningens egen interesse; jeg tror, det skader forvaltningens omdømme, og derfor er det helt klart et problem, som også må interessere forvaltningen og dermed forvaltningslederen, regeringen, særdeles stærkt.

Jeg må efterlyse, ja, undre mig lidt over, at justitsministeren ikke havde nogen bemærkning til det, som jeg fremdrog, om måske at udvide offentligheden i forhold til

sådanne principielle arbejdsgrundlag, som foreligger i forvaltningen, og som i virkeligheden på grund af hemmelighedskræmmeri — og uhensigtsmæssigt hemmelighedskræmmeri — ikke kommer længere.

Til hr. Jørgen Peder Hansen vil jeg sige, at jeg synes næsten ikke, det er nødvendigt at svare på det spørgsmål, om vi er villige til i givet fald at være med til at bevilge de penge, dette skulle kunne komme til at koste i forøget mandskab; det siger sig selv, at fremsætter vi dette forslag, så er vi selvfølgelig også villige til at betale, hvad det koster. Jeg kan ikke tro, at hr. Jørgen Peder Hansen for alvor har en anden opfattelse.

Niels Westerby: Jeg skal ikke forlænge debatten, men fatte mig i yderste korthed. Der er kun to ting, jeg gerne vil sige her i anden omgang.

For det første begriber jeg ikke, at vor meget elskværdige justitsminister harcellerer lidt over, at forslagsstillerne er kommet med et lovforslag om offentlighed i forvaltningen. Jeg synes tværtimod, at man må hilse et sådant initiativ med glæde. Det må jo principielt være sådan her i tinget, at regeringsforslag og private lovforslag behandles på lige fod, betragtes med lige stor velvilje og tages med lige stor alvor. Man kan naturligvis sige, at det kan se lidt ejendommeligt ud, at man kommer et par år før en revisionsfrist udløber. Det synspunkt synes jeg ikke er rigtigt. Jeg synes tværtimod, det er rigtigt at sætte det forberedende arbejde med en revision i gang allerede nu. Ved at vente indtil revisionsfristens udløb kommer man jo for sent i gang med arbejdet her i tinget, og det vil være alt for længe, før vi får en endelig udformning af ordningen. Initiativtagerne har fremkaldt et arbejde i god tid, før den nuværende ordening skal revideres, således at revisionsprocessen ved udløbet af den vil blive meget hurtigere, end den ellers ville blive. Derfor synes jeg, at justitsministeren skulle være lidt mere glad for det initiativ, der er taget, end tilfældet er.

For det andet vil jeg gerne spørge justitsministeren, om han har noget imod, at vi i folketingsudvalgets arbejde også i høj grad inddrager hele den svenske ordening og prøver at se på, om den kan indføres i

[Niels Westerby.]

dansk forvaltning. Det har i hvert fald vor sympati, og jeg vil gerne spørge, om ministeren er indforstået hermed.

Justitsministeren (K. Axel Nielsen): Det er mig magtpåliggende at få sagt, at regeringen er tilhænger af en reform indeholdende muligheder for en forsvarlig ordning for offentlighedens informering om, hvad der foregår i forvaltningen — men det skal være en forsvarlig reform. Jeg anser det ikke for forsvarligt at gennemføre en ordning i huj og hast, uden at de spørgsmål, vi i 1964 var enige om krævede undersøgelser, er blevet undersøgt. Hvis vi i 1964 havde vedtaget, at revisionen skulle foregå om 3 år, havde man i justitsministeriet naturligvis foretaget det forarbejde, som er en forudsætnings for, at der kan ske en forsvarlig lovgivning. Nu vedtog vi 5 år, og som følge deraf tilrettelægger justitsministeriet sit arbejde sådan, at man er klar til revisionen om 5 år.

Hr. Thestrup sagde, at jeg kunne øjensynlig ikke lide private lovforslag. Det er skam ikke rigtigt. Jeg har ikke det mindste imod et privat lovforslag. Nu kan jeg vel, hvis jeg har lov til at være lidt drilagtig, spørge, om dette er et helt privat lovforslag. Det er dog kun i meget ringe omfang udarbejdet af de forslagsstillere, som står på papiret. Men bevares, jeg har intet imod private lovforslag, og jeg vil gerne medvirke til at behandle dem. Men jeg kan altså ikke lide sjuskeri, hvis jeg må have lov at sige det, og det kan jo let udarte til sjuskeri, når man fremmer et revisionsarbejde 2 år før den tid, man har planlagt.

Hvis vi havde masser af embedsmænd i justitsministeriet, hvis vi havde overnormeret stillingerne, bevares, så havde vi måske haft mulighed for at gøre det arbejde de to år før. Men dels var der nok en rimelig grund til, at man sagde 5 år, den nemlig, at der kræves en vis tid, i hvilken loven virker, før man kan foretage en forsvarlig undersøgelse, og dels har vi altså ikke så stort et mandskab, at vi kan sætte sådan noget i gang i utide. Men jeg vil da gerne medvirke til at undersøge alle problemerne i et udvalg og stille de oplysninger, jeg har, til rådighed.

I anledning af hr. Niels Westerbys sidste

spørgsmål vil jeg sige, at vi vil da også gerne medvirke til at skaffe oplysninger om og deltage i en diskussion om den svenske ordning. Men jeg henleder opmærksomheden på, at den svenske ordning, som jo har — det er allerede sagt — gammel rod i svensk tradition — den er mere end 200 år gammel — jo også bygger på en anden administrativ ansvarsfordeling end den, vi har. Det skal man hele tiden have i tankerne, når man drøfter den svenske ordning.

Men jeg skal altså erklære mig beredt. Jeg vil nødig tages for modstander af en reform. Jeg er ikke ubetinget tilhænger af det, der her foreligger. Det kan vel ikke undre nogen.

Ordføreren for forslagsstillerne (Ib Thyregod): I anledning af hr. Jørgen Peder Hansens spørgsmål vedrørende personalet vil jeg gerne også for mit vedkommende bekræfte, at vi er indforstået med både at dække det personalemæssige ind og ligeledes at få udtalelser fra personalet om disse spørgsmål. Som det allerede er nævnt, har der været en repræsentant for personalet i den kommission, som har arbejdet med disse spørgsmål, men det vil også være rigtigt nu i forbindelse med dette forslag at høre, hvad personalet mener om disse spørgsmål, samtidig med at udtalelser indhentes fra ministerierne.

Og så vil jeg blot lige til afslutning sige til justitsministeren, at det åbenbart må være lidt af en misforståelse, at vi skulle ønske at gennemføre forslaget i huj og hast. Vi mener, det er en meget vigtig reform, og vi mener også, at de problemer, som ligger i lovforslaget, skal overvejes, og at disse udtalelser skal indhentes, inden lovændringen sættes i kraft. Men jeg må måske lige have lov til at minde om, at når man indsætter en revisionsbestemmelse i en lov, så er det en forpligtelse for regeringen til efter udløbet af den fastsatte periode at fremsætte et forslag, men det er ikke en forpligtelse for oppositionen til ikke på noget tidspunkt inden for denne periode at rejse spørgsmålet om en ændret lovgivning, hvis man mener, at behovet herfor er til stede.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Tredje næstformand (Morten Lange): Efter de faldne udtalelser foreslår jeg; at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændring af lov om almindelig omsætningsafgift [af Henry Christensen m. fl.].

Valgt blev: *Peter Nielsen, Lis Groes, Jørgen Peder Hansen, Per Hækkerup, Egon Jensen, Hans Lund, Børge Schmidt, Henry Christensen, Anders Andersen, Alfred Bøgh, Ib Thyregod, Knud Thomsen, Havnstrup Clemmensen, Stetter, Aksel Larsen, Ømann og Hilmar Bawnsgaard.*

Tredje næstformand (Morten Lange): Efter henstilling skal jeg lade den sidste sag udgå af dagsordenen.

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 21. november kl. 13³⁰ med følgende dagsorden:

[Den af tredje næstformand oplæste dagsorden udelades, jfr. indledningen til 26. møde].

Angående folketingets arbejde de følgende dage i den pågældende uge henviste tredje næstformand til den omdelte ugeplan.

Mødet hævet kl. 11³⁸.

26. møde.

Mandag den 20. november kl. 14.

Formanden: Efter afslutningen af tingets møde i fredags har det vist sig påkrævet at ændre tidspunktet for tingets første møde i denne uge fra tirsdag den 21. november kl. 13³⁰ til i dag, mandag den 20. november kl. 14. Der er givet tingets medlemmer telegrafisk eller telefonisk meddelelse herom.

Endvidere er der udsendt en omtrykt dagsorden. I henhold til denne er den eneste sag på dagsordenen:

Meddelelse fra formanden.

Jeg har følgende at meddele:

I skrivelse af dags dato anmoder statsministeren om, at han i dag, den 20. november, uden for dagsordenen må afgive en redegørelse i henhold til § 19, stk. 3, i forretningsorden for folketinget.

I skrivelse af dags dato meddeler handelsministeren, at han ønsker mundtligt at fremsætte:

Forslag til lov om avancestop.

Jeg giver først ordet til statsministeren, for at han kan give tinget den anmeldte redegørelse.

Statsministeren (J. O. Krag): Den devaluering af det engelske pund, som blev bekendtgjort lørdag aften, måtte give anledning til alvorlige og dybtgående overvejelser. Regeringen har under disse overvejelser været i kontakt med Nationalbanken, med de politiske partier i folketinget og med erhvervene og arbejdsmarkedets parter.

På baggrund af de synspunkter, der herunder er fremført, har regeringen truffet den beslutning, jeg nu skal redegøre for og motivere over for folketinget. Jeg vil gerne fastslå, at der ikke forud for devalueringen af det engelske pund har været nogen overvejelse i regeringen i retning af at ændre kronens værdi. Den devaluering, regeringen har besluttet sig for, er alene motiveret af den forudgående britiske devaluering og de